



GEORGE ORWELL
BURMA
GÜNLERİ

17. BASKI
Çeviri: DENİZ CANEFE

♥ can
modern



GEORGE ORWELL
BURMA
GÜNLERİ

Can Modern

Burma Günleri, George Orwell

İngilizce aslından çeviren: Deniz Canefe

Burmese Days, George Orwell

© 1934, The Estate of Eric Blair

© 2004, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu kitabın Türkçe yayın hakları A.M. Heath & Co. Ltd. ve Anatolialit Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2004

17. basım: Haziran 2019, İstanbul

Bu kitabın 17. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-2240-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750722400

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

GEORGE ORWELL
BURMA
GÜNLERİ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Deniz Canefe

♥can

George Orwell'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, 1984

Hayvan Çiftliği, 2001

Aspidistra, 2005

Paris ve Londra'da Beş Parasız, 2015

Boğulmamak İçin, 2015

Wigan İşkelesi Yolu, 2016

Papazın Kızı, 2017

GEORGE ORWELL, 1903'te Hindistan'ın Bengal eyaletinin Motihari kentinde doğdu. Ailesiyle birlikte İngiltere'ye döndükten sonra, öğrenimini Eton College'da tamamladı. Gerçek adı Eric Arthur olan Orwell, 1922-27 yılları arasında Hindistan imparatorluk polisi olarak görev yaptı. Ancak, imparatorluk yönetiminin içyüzünü görünce istifa etti. 1950'de yayımladığı *Bir Fili Yurmak* adlı kitabı, sömürge memurlarının davranışlarını eleştiren denemelerin derlemesidir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru yazdığı *Hayvan Çiftliği*, Stalin rejimine karşı sert bir taşlamadır. Orwell'in en çok tanınan yapıtlarından *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, bilimkurgu türünün klasik örneklerinden biri olmanın yanı sıra, modern dünyayı protesto eden bir romandır. *Burma Günleri*, Orwell'in Burma'daki İngiliz sömürgeciliğini dile getiren ilk kitabıdır. Orwell, 1950'de Londra'da öldü.

DENİZ CANEFE, 1956 yılında Ankara'da doğdu. Yüksek öğrenimini Hacettepe Tıp Fakültesi'nde, Oslo Üniversitesi Tıp ve Felsefe bölümlerinde tamamladı. Norveç'te on üç yıl tıp doktorluğu yaptıktan sonra, 1991 yılında İstanbul'a dönerek Norveççe, İngilizce ve Eski Yunan dillerinden çeviriler yapmaya başladı. İlk yıllarda ağırlığını felsefi metinlerin oluşturduğu çevirileri zamanla klasik ve çağdaş Batı edebiyatına yöneldi ve bu alanda pek çok yapıtı dilimize kazandırdı.

Erişilmez bu çölde
Hazin dalların gölgesinde.

Beğendiğiniz Gibi,
WILLIAM SHAKESPEARE

1

Yukarı Burma, Kyauktada bölgesi sulh yargıcı U Po Kyin, verandasında oturuyordu. Saat daha sekiz buçuktu; ama aylardan nisan olduğu için uzun, boğucu öğlen saatlerinin habercisi olan bunaltıcı bir hava vardı. Arada sırada hafifçe esen rüzgâr bir serinlik duygusu veriyor, saçaklardan sarkan yeni sulanmış orkideleri kıpırdatıyordu. Orkidelerin arkasında bir palmye ağacının tozlu ve kıvrımlı gövdesi görülebilirdi; onun arkasında da masmavi, parlak gökyüzü. Yukarılarda, bakıldığında insanın başını döndürecek kadar yüksekte, birkaç akbaba kanatlarını hiç kıpırdatmadan dönüp duruyordu.

U Po, kocaman porselen bir put gibi hiç gözünü kırpmadan yakıcı güneş ışığının tam içine dikti bakışlarını. Elli yaşlarında bir adamdı. Öyle şişmandı ki yıllardır koltuğundan yardımsız kalkamıyordu ama yine de bütün iriliğine rağmen biçimli, hatta güzeldi; çünkü Burmalılar, beyaz adamlar gibi şiştikçe çökmezlerdi; tersine olgunlaşan bir meyve gibi simetrik bir şekilde şişmanlardı. U Po'nun çok geniş, sarı ve kırışksız bir yüzü ve çok açık kahverengi gözleri vardı. Bütün parmakları aynı uzunlukta olan yüksek kemerli, küt ayakları çıplaktı. Kısa saçlı başı da açıktı. Burmalıların resmî olmayan toplantılarda gıydikleri türden sarı kırmızı kareli, canlı bir

Arakanese *longyi*¹ giymişti. Masanın üzerindeki cilalı bir kutudan aldığı *betel*'i² çiğniyor ve geçmiş yaşamını düşünüyordu.

Göz kamaştırıcı başarılarla dolu bir yaşamdı onunki. U Po Kyin'in en eski anısı, seksenli yıllarda, henüz şiş karınlı çıplak bir çocukken, zafer kazanan İngiliz askerlerinin Mandalay'a girişini seyrediyordu. Bifteyle beslenmiş, kırmızı yüzlü ve kırmızı ceketli kocaman adamlar sıra sıra önünden geçerken duyduğu dehşeti hatırlıyordu; omuzlarında uzun tüfekler vardı, çizmeleri ağır ve ritmik bir ses çıkarıyordu. Onları birkaç dakika seyrettikten sonra tabanları yağlamıştı. Çocuk kafasıyla, kendi insanlarının bu devler ırkıyla asla başa çıkamayacağını kavramıştı. Daha çocukken İngilizlerin tarafında dövüşmek, onlara bir asalak gibi yapışmak en büyük tutkusu oldu.

On yedi yaşındayken kendine hükümette iş bulmayı denedi; ama yoksulluğu ve dostlarının olmayışı yüzünden bunu başaramayınca üç yılını Mandalay pazarlarının pis kokulu labirentinde piriñç tacirlerine yazmanlık yaparak geçirdi, zaman zaman da hırsızlık yapıyordu. Yirmi yaşında bir şantaj işinde şansını yaver gidip de eline dört yüz rupi geçince hemen Rangoon'a gidip parasıyla kendine hükümette bir yazmanlık işi ayarladı. Maaşı düşük olmasına karşın iş çok kazançlıydı. O sıralarda yazmanlardan oluşan bir çete, hükümet dükkânlarında yolsuzluk yaparak çok iyi paralar kazanıyordu ve elbette Po Kyin de (o sıralar adı yalnızca Po Kyin'di, soyluluk göstergesi olan U yıllar sonra geldi) onlara katılmıştı. Ama bütün yaşamını kâtiplikle ve ıvır zıvır hırsızlıklarla har-

1. Hint yarımadasında kadınların ve erkeklerin giydiği bir tür üst giysisinin Arakanese kabilesine özgü olanı. (Ç.N.)

2. Güney ve Güneydoğu Asya'da yetişen, arekceviyle çiğnenen yaprakları uyarıcı etkiye sahip bir bitki. (Ç.N.)

camayacak kadar becerikli biriydi o. Bir gün, küçük memur eksikliği çeken hükümetin, yazmanlar arasından kimilerine memurluk vereceğini öğrendi. Bu haber ertesi hafta kamuya açıklanacaktı ama Po Kyin'in yeteneklerinden biri de bilgilere herkesten bir hafta önce ulaşabiliyordu. Karşısına çıkan fırsatı değerlendirdi, önlem almalarına fırsat vermeden bütün suç ortaklarını ele verdi. Çoğu tutuklandı ve Po Kyin dürüstlüğü'nün ödülü olarak ilçe yöneticisi yardımcısı yapıldı. O günden bu yana durmaksızın yükseldi. Şimdi, elli altı yaşında bir bölge sulh yargıcısıydı ve büyük olasılıkla daha da yükseltilecek, komisyon vekili yapılacak, böylece İngilizlerle eşit, hatta onlara emir verebilen bir konuma getirilecekti.

Sulh yargıcısı olarak yöntemleri çok yalındı. Ne kadar rüşvet verilirse verilsin hiçbir davada yargısı satılık değildi; çünkü yanlış karar veren bir sulh yargıcısının eninde sonunda yakalanacağını biliyordu. Çok daha güvenli bir yol bulmuştu; iki taraftan da rüşvet alıyor, sonra da tümüyle yasalara uygun olarak karar veriyordu. Bu davranışı onun tarafsız biri olarak tanınmasını sağlamıştı ve bu da çok işine yarıyordu. Davacılar ve davalılardan kazandığı gelirlerin yanı sıra, U Po Kyin, kendi yönetimi altındaki bütün köylerden sürekli bir para, bir tür özel vergi topluyordu. Herhangi bir köy, üzerine düşeni ödemeyecek olursa, U Po Kyin *-dakoit'*lerin¹ köye saldırması, köyün ileri gelenlerinin sahte suçlamalarla tutuklanması gibi- cezalandırma yöntemlerine başvuruyordu; bunun üzerine çok geçmeden gerekli meblağ ödeniyordu. Aynı zamanda bölgesinde yapılan büyük çaptaki bütün soygunlardan da payını alıyordu. Elbette bunların çoğu, U Po Kyin'in amirleri dışında herkes tarafından biliniyor-

1. Hindistan ve çevre bölgede silahlı çetelere ve üyelerine verilen ad. (Y.N.)

du (hiçbir İngiliz subayı kendi adamları hakkında söylenen olumsuz sözlere inanmazdı); ama şimdiye kadar hiç kimse onun foyasını açığa çıkarmayı başaramamıştı; vurgundan pay aldıkları için ona bağlı kalan çok sayıda destekçisi vardı. Ne zaman ona bir suçlama yöneltile, U Po Kyin'in tek yaptığı, bir yığın karşı tanık çağırarak bunu yalanlamak, ardından da kendisini olduğundan daha da güçlü bir konuma getiren karşı suçlamalarda bulunmaktı. Ona zarar vermek neredeyse olanaksızdı; çünkü yanlış araç seçmeyecek kadar insan sarrafıydı ve aynı zamanda dikkatsizlik ya da bilgisizlik yüzünden başarısızlığa uğramayacak kadar entrikalara gömülmüştü. Yaptıklarının hiçbir zaman ortaya çıkarılamayacağı, bir başarıdan ötekine koşacağı ve sonunda tonlarca rupi değerinde, onurlu bir adam olarak öleceği kesinlikle söylenebilirdi.

Üstelik başarısı mezarda da son bulmayacaktı. Budist inanca göre yaşamlarında kötülük yapanlar, bir sonraki yaşamlarını bir sıçan, bir kurbağa ya da buna benzer aşağılık bir hayvan olarak geçirmek zorundadırlar. U Po Kyin iyi bir Budist'ti ve bu tehlikeye karşı da önlemini almayı amaçlıyordu. Yaşamının son yıllarını iyi işler yaparak geçirecek ve böylece daha önceki kötülüklerine ağır basacak kadar iyilik toplayabilecekti. Bu iyi işler belki de pagoda¹ yaptırmak biçiminde olacaktı. Dört, beş, altı, yedi –rahipler ona kaç tane yapacağını söylerlerdi– hem de taşları oymalı, saçakları yaldızlı, rüzgârda çınlayan ve her çınlamanın bir dua olduğu küçük çanlarla süslü pagodalar. Böylece dünyaya yine bir erkek olarak geri dönecekti –çünkü bir kadın, sıçan ve kurbağa ile aynı düzeydedir– ya da en iyisi bir fil veya ona benzer soylu bir hayvan olarak dönmekti.

1. Güney ve Güneydoğu Asya'daki, özgün mimarisıyla tanınan tapınaklar (Y.N.)

Bütün bu düşünceler, U Po Kyin'in kafasında hızla ve çoğunlukla da birer resim olarak uçuşuyorlardı. Kurnaz olmakla birlikte, barbarca işleyen bir beyni vardı, önünde belirli bir amaç olmadan asla kafası işlemezdi; düşünmek adına düşünceye dalmak onu aşan bir şeydi. Düşüncelerinin hedeflemiş olduğu noktaya gelmişti artık. Küçük, uçgen ellerini koltuğunun kenarlarına dayayıp oturduğu yerde biraz dönerek nezleli bir sesle seslendi:

“Ba Taik! Hey, Ba Taik!”

Verandanın boncuklu perdesinin önünde U Po Kyin'in uşağı Ba Taik belirdi. Çiçek bozuğu yüzünde aç ve ürkek bir ifade olan ufak tefek bir adamdı. U Po Kyin ona maaş ödemiyordu; çünkü tek bir sözcüğüyle hapse attırabileceği, hüküm giymiş bir hırsızdı Ba Taik. Efendisine yaklaşırken öyle çekingen adımlar atıyordu ki sanki geri geri gidiyormuş gibiydi.

“Buyrun kutsal efendim?” dedi.

“Beni görmek için bekleyen var mı, Ba Taik?”

Ba Taik, ziyaretçileri parmaklarıyla saydı: “Thitping-yi köyü muhtarı armağanlar getirmiş efendim; sonra efendimizin bakacağı tecavüz davası için gelmiş iki köylü var, onlar da armağanlar getirmişler. Hükümet temsilciliğinin başkâtibi Ko Ba Sein sizi görmek istiyor; bir de polis memuru Ali Şah ve adını bilmediğim bir *dakoit* var. Sanırım çaldıkları altın bilezikler için kavgaya tutuşmuşlar. Genç bir köylü kız da yanında bir bebekle gelmiş.”

“O ne istiyor?” dedi U Po Kyin.

“Bebegin sizin olduğunu söylüyor saygıdeğer efendim.”

“Ha. Peki muhtar neler getirmiş?”

Ba Taik yalnızca on rupi ve bir sepet de mango getirdiğini sanıyordu.

“Muhtara söyle,” dedi U Po Kyin, “yirmi rupi olması gerek. Ayrıca para yarın burada olmazsa hem onun hem

de köylülerin başı derde girer. Ötekileri birazdan göreceğim. Ko Ba Sein'e buraya gelmesini söyle."

Ba Sein bir dakika içinde geldi. Kahve peltesini andıran aşırı pürüzsüz yüzlü, bir Burmalı için çok uzun boylu, dar omuzlu, dik bir adamdı. U Po Kyin onu işe yarar buluyordu. Hayal gücünden yoksun ve çalışkan olduğu için kusursuz bir kâtipti ve hükümet temsilcisi Mr. Macgregor, resmî sırlarının çoğu konusunda ona güvenirdi. Biraz önce düşündüğü şeyler yüzünden keyfi yerinde olan U Po Kyin, Ba Sein'i gülerek selamladı ve eliyle *betel* kutusunu gösterdi.

"Evet, Ko Ba Sein, işlerimiz nasıl gidiyor? Umarım, sevgili Mr. Macgregor'un dediği gibi –U Po Kyin sözün sonunu bozuk İngilizcesiyle tamamladı– sağlandı fark edililir bir ilerleme."

Ba Sein bu küçük şakaya gülmedi. Boştaki koltuğa dimdik oturup soruyu yanıtladı:

"Mükemmel, efendim. Bu gazete sabah geldi. Lütfen inceleyin."

*Burmese Patriot*¹ adındaki iki dilde hazırlanmış gazeteyi uzattı. Sekiz sayfalık sefil bir paçavraydı gazete; kurutma kâğıdı gibi berbat bir kâğıda basılmıştı ve bir kısmı *Rangoon Gazette*'den yürütülmüş haberlerle ve bir kısmı da cılız hamaset öyküleriyle oluydu. Son sayfada mürekkep akmış ve bütün sayfayı kapkara etmişti, sanki gazete satışlarının azlığından yas tutuyormuş gibiydi. U Po Kyin'in okumaya başladığı makale, geri kalanlardan biraz daha farklı bir niteliğe sahipti. Makale şöyleydi:

İçinde yaşadığımız mutlu günlerde, biz zavallı esmer tenliler, güçlü Batı uygarlığının sinematograf, makineli

1. Burmalı Vatansever. (Y.N.)

tüfek, frengi gibi çeşitli armağanlarıyla donatılmışken bizim için Avrupalı koruyucularımızın özel yaşamlarından daha esin verici bir konu olabilir mi? Biz de okuyucularımızın, ülkenin yukarısındaki Kyauktada bölgesinde olan olaylar konusunda bir şeyler duymak isteyebileceklerini düşündük. Özellikle de söz konusu bölgenin saygıdeğer hükümet temsilcisi Mr. Macgregor hakkında.

Mr. Macgregor, bu mutlu günlerimizde karşımızda pek çok örneğini gördüğümüz şu kibar eski İngiliz centilmenlerinden biridir. Sevgili İngiliz kuzenlerimizin deyişle o bir "aile babası"dır. Mr. Macgregor gerçekten tam bir aile babasıdır. Öyle ki en son gittiği Şvemyo bölgesinde kaldığı bir yıl içerisinde arkasında altı küçük yavru bırakmıştır. Bu küçük bebeklerin bakımları konusunda hiçbir şey yapmamış olması ve bazı annelerin şu anda açlıktan ölme tehlikesiyle yüz yüze olmaları sanırsanız Mr. Macgregor'un gözünden kaçmış olmalı, vb...

Yazı buna benzer şeylerle doluydu ve ne kadar berbat olursa olsun yine de düzeyi gazetedeki öteki yazılardan daha yüksekti. U Po Kyin, gazeteyi biraz ileride tutarak –gözleri yakını iyi görmüyordu– makaleyi baştan sona dikkatle okudu, düşüncelere dalmış gibi dudaklarını gerdi; böylece *betel* suyuyla kırmızıya boyanmış bir dizi küçük ve kusursuz dişi açığa çıkarmış oldu.

"Editör bu yazı yüzünden altı ay hapis cezası alacak," dedi sonunda.

"Hiç aldırdığı yok. Alacaklılarının ancak hapisteyken onu rahat bıraktıklarını söylüyor."

"Şimdi bu yazıyı senin o küçük yazman çırağı Hla Pe kendi başına yazmış öyle mi? Çok akıllı bir çocuk... Çok umut veriyor! Bana hükümet liselerinin yalnızca zaman kaybı olduğunu bir daha söyleme sakın. Hla Pe kesinlikle yazman yapılacak."

“Yani bu yazının yeterince iyi olduğunu düşünmüyorsunuz, öyle mi efendim?”

U Po Kyin hemen yanıt vermedi. Oflayıp puflamaya başlamıştı; koltuğundan ayağa kalkmaya çalışıyordu. Ba Taik bu sesi iyi tanıyordu. Boncuklu perdenin önünde belirdi, o ve Ba Sein ellerini U Po Kyin’in koltuk altlarına sokup ayağa kalkmasına yardımcı oldular. U Po Kyin, bir an için yükünü yerleştiren bir balık hamalı gibi göbeğinin ağırlığını ayaklarının üzerinde dengelemeye çalışarak durdu. Sonra elini sallayarak Ba Taik’i uzaklaştırdı.

“Yeterli değil,” dedi Ba Sein’in sorusuna yanıt olarak, “hiç yeterli değil. Daha yapılacak çok şey var. Ama iyi bir başlangıç bu. Dinle.”

Bir ağız dolusu kızıl *betel* tükürmek için parmaklığın yanına gitti; sonra elleri arkasında, kısa adımlarla verandayı arşınlamaya başladı. Dev kalçalarının sürtünmesi yüzünden yürüyüşü biraz ördeği andırıyordu. Yürürken hükümet görevlilerinin kullandığı jargonu kullanarak konuşuyordu. Bu, Burma dilinden fiillerle İngilizcenin soyut anlatımının birleştirildiği yamalı bohça gibi bir dildi:

“Şimdi işleri en başından gözden geçirelim. Hükümet doktoru ve hapishane sorumlusu Dr. Veraswami’ye yoğun bir saldırı düzenleyeceğiz. Onun hakkında söylentiler yayacağız, adını lekeleyeceğiz ve sonunda onu bitireceğiz. Bu biraz hassas bir operasyon olacak.”

“Evet, efendim.”

“Bu işin hiç riski olmayacak ama yine de yavaş hareket etmeliyiz. Karşımızda sefil bir yazman ya da bir polis memuru yok. Yüksek rütbeli bir memur karşısındayız ve yüksek rütbeli bir memur söz konusu olduğu zaman, bu bir Hintli bile olsa bir yazmanla uğraşmaya benzemez. Bir yazmanın işi nasıl bitirilir? Kolay: bir suçlama, iki düzine tanık, işten atma ve hapis. Ama burada böyle bir şey yapamayız. Yumuşak olmak gerek, benim yöntemim bu.



"Bizim bu ülkede bulunmamızın hırsızlık yapmaktan başka bir amacının olmadığını nasıl anlayabilirsiniz? Çok basit. Memurlar, Burmalılar ezenken işadamları da onların ceplerine dalıyorlar. Eğer bu ülke İngilizlerin elinde olmasaydı, diyelim benim firmamın şimdiki gibi kereste sözleşmeleri yapabileceğini mi sanıyorsunuz? Ya da başka kereste firmalarının veya petrol şirketlerinin, madencilerin, çiftçi ve tüccarların? Arkasında hükümet olmasa pirinç çemberi talihsiz çiftçiyi soyup soğana çevirmeye nasıl devam edebilirdi?"

Hayvan Çiftliği ve *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* gibi modern klasiklerin yazarı George Orwell'ın ikinci kitabı *Burma Günleri*, yazanın gençliğinde sömürge polisliği yaptığı günlerdeki deneyimlerini ve imparatorluk yönetimine tepkilerini dile getirir. Orwell, İngilizlerin Birmanya diye de bilinen, bugün resmî adı Myanmar olan Burma'daki yaşamını, sömürgecilerle işbirliği yapan yerlileri, baskı ve sömürü düzenine karşı çıkarları, aşk, nefret, tutku çemberinde ustalıkla anlatır.

